

Buckleya (*P. buckleyi*), jednoroczne piękne floksy Phlox Intensa®, floks śnieżny (*P. nivalis*), floks preriowy (*P. pilosa*) ciekawy mieszańiec *P. x procumbens*.

Książka B.H. Bendtsen stanowi znakomitą monografię floksów. Jest ona bogato ilustrowana, gdyż zawiera 750 własnych fotografii autorki. Większość odmian

przedstawionych jest na 20 barwnych tablicach. Jest ona bardzo ciekawa nie tylko dla specjalistów, ale także szerokiego grona miłośników roślin i ogrodów. Należy tę ciekawą i bogato ilustrowaną książkę możliwie szeroko rozprzecznić także i w Polsce.

Eugeniusz Kośmicki (Poznań)

Laurence Machiels, **Präriegärten faszinierend und stimmungsvoll (Ogród preriowy – fascynujący i pełen nastroju)**. Unter Mitwirkung von Jan Spruyt und Cassian Schmidt. Aus dem Niederländischen von Christine Thelen, Stuttgart (Hohenheim) 2010, ss. 127, ISBN 978-3-8001-6992-4, Eugen Ulmer Verlag.



Jako prerie określili francuscy misjonarze w XVIII wieku ogromne obszary trawiaste Ameryki Północnej. Prerie zaludniali wtedy Indianie, a składały się one głównie z traw i kwitnących bylin. Na tych obszarach nie występowały w ogóle drzewa i krzewy. Charakterystyczne były też dla prerii olbrzymie stada bizonów. Na ówczesnych obszarach amerykańskiego Środkowego Zachodu – pomiędzy rzekami Missisipi i Missouri – występowały żyzne i wilgotne gleby. Na tych obszarach występowała wysoka preria trawiasta, gdzie mogli bez trudu ukryć się jeźdźcy na koniach. Natomiast bardziej na południu, na obszarach w pobliżu Meksyku, prerie były bardziej ubogie i znacznie niższe; dominowały tam także trawy. Od początku XIX wieku – w wyniku rozwoju rolnictwa – obszary prerii ulegały systematycznemu zmniejszeniu. Współcześnie tylko 1% pierwotnych prerii zachowało swój charakter. W ostatnich dziesięcioleciach nastąpił wzrost zainteresowania preriami wśród amerykańskich botaników, specjalistów ogrodniczych i architektów ogrodniczych. Wymienia się tutaj takie nazwiska jak: Sally Wasowski, Wolfgang Oehme i James van Sweden, a także duński emigrant Jens Jensen. Współcześnie pojawiło się na obszarze Illinois, Minnesoty i Wisconsin wielu producentów nasion i roślin charakterystycznych dla prerii. W latach 90. XX wieku tymi problemami zajęli się botanicy i architekci ogrodnicy w Europie.

W 2009 r. ukazała się w języku holenderskim książka Laurence Machiels na temat ogrodów preriowych, traktowana jako pierwsza dotycząca tego zagadnienia. L. Machiels mieszka w Belgii i pisze regularnie artykuły

dla gazet belgijskich i holenderskich. Przy opracowaniu tej książki współdziałali dwaj pionierzy stylu preriowego w ogrodnictwie – belgijski ogrodnik bylinowy Jan Spruyt i Cassian Schmidt – kierownik Ogrodu Pokazowego Hermannshof w Weinheimie. J. Spruyt uczestniczył w założeniu wielu ogrodów w Belgii, a także był przewodniczącym Międzynarodowej Unii Bylin. Natomiast C. Schmidt zajmuje się głównie zastosowaniem roślin preriowych w miastach, jako łatwych do opieki i przystosowanych do suchych stanowisk. Przy tym jako ogrody preriowe rozumie się kontrolowane nasadzenia roślin, które później same się regulują. Ogród preriowy nie potrzebuje wielu zabiegów pielęgnacyjnych. Rośliny preriowe określa się jako odporne, łatwe do opieki i fascynujące wspólnoty traw i bylin możliwe nie tylko do nasadzeń krajobrazowych, ale do stosunkowo niewielkich ogrodów w miastach.

W recenzowanej książce „Ogród preriowy – fascynujący i pełen nastroju” wyróżnić można charakterystyczne części składowe: rozważania wstępne („Jak odkryłam prerie”; „Tajemnica prerii” i „Wizja i jej pionierzy”), a także „Prerie amerykańskie”; „Ogród preriowy”; „Preria w mieście” i „Rośliny dla ogrodu preriowego”. Pracę kończy krótki słownik, informacje i adresy o roślinach i ogrodach preriowych, lista literatury, skorowidz nazw roślin preriowych, a także „Podziękowanie” autorki dla wielu osób za wszechstronną pomoc w czasie pisania książki.

W ujęciu autorki książki ogród preriowy jest konsekwentnym, dalszym rozwojem naturalistycznego stylu ogrodowego. Stosowane są odporne trawy i byliny, które przypominają naturalną łąkę. Stanowią one „kawalek Ameryki w Europie”. Rośliny tutaj stosowane są przystosowane do gorącego okresu wegetacyjnego z optimum wzrostu w okresie lata i późnego lata. Ogrody preriowe stanowią także bogatą wspólnotę biologiczną roślin i zwierząt m.in. motyli, pszczół, ptaków i małych ssaków. Stosowane rośliny i zwierzęta stanowią wspólnotę dynamiczną. Często stosuje się spulchniającą warstwę mineralną. Jako prekursorów ogrodów preriowych wymienia L. Machiels – oprócz J. Spruyta i C. Schmidta – jeszcze Hansa Simona z Niemiec (sławne ogrodnictwo bylinowe), a także Pieta Oudolfa, znanego architekta ogrodowego i hodowcę bylin z Holandii.

Następna część książki nosi charakterystyczny tytuł „Amerykańskie prerie”, gdzie przedstawiono botaniczną charakterystykę tych obszarów tak ważnych dla Ameryki Północnej. Autorka podejmuje próbę charakterystyki roślin z prerii z niewielkimi i mieszanymi roślinami, a także typowe trawy z prerii z wysokimi trawami ze Środkowego Zachodu. Istotne znaczenie posiadają odpowiednie gleby dla roślin preriowych i optymalne temperatury w okresie wzrostu. Rośliny w ogrodach preriowych pozostają odporne na choroby, nie potrzebują dodatkowego nawożenia

i charakteryzują się długim życiem. Przy tym ogrody periowe różnią się wyraźnie od łąk kwiatowych popularnych już dawnej w Europie.

Ogród periowy wymaga otwartej powierzchni w pełnym słońcu. W pierwszych latach wymaga on więcej kontroli, znajomości roślin i opieki (od dwóch do czterech lat). Później rozwija się bujnie i bez dodatkowej opieki. Potrzebne jest jednak minimum struktury albo planu w nasadzeniach roślin. Dla ogrodów periowych są charakterystyczne dwie możliwości: nasadzenia mieszane albo mozaikowe lub blokowe. W Europie z 350 roślin periowych można wybrać około 100 roślin (choć niektóre z nich posiadają już wiele odmian i form ogrodniczych). Autorka wymienia charakterystyczne typy roślin: rośliny tworzące strukturę (rusztowanie); rośliny aspektowe; rośliny towarzyszące; rośliny wypełniające i rośliny rozproszone. Każda roślina posiada odpowiednią rolę kształtująco-estetyczną i funkcjonalną. Rośliny tworzące strukturę w ogrodach periowych stanowią 5% do 10% ogólnych nasadzeń. Rośliny aspektowe stanowią około 20 – 40% ogólnych nasadzeń – należą tutaj takie byliny jak: *Monarda*, *Pestemon*, *Solidago rugosa*. Rośliny towarzyszące mogą obejmować 40–50%. Są nimi takie rośliny jak: *Artemisia ludoviciana* i *Pycnathemum pilosum*. Do roślin wypełniających zaliczamy rośliny łatwo wysiewające się np. *Verbena bonariensis* albo *Gaillardia x grandiflora*. Jako rośliny rozproszone uważa się rośliny cebulowe i kłącza. Są to zazwyczaj geofity, które kwitną także wiosną. Należą tutaj takie rośliny jak: rodzaje *Camassia*, *Allium*, a także tulipany, narcyzy i krokusy. Istotne znaczenie w pierwszych trzech latach ogrodu periowego posiadają kielkujące siewki chwastów, które trzeba szybko usuwać.

Rozdział następny poświęcony jest możliwości wykorzystania roślin periowych w miastach. Nasadzenia periowe są bardzo trwałe stanowiąc o możliwości tworzenia zieleni miejskiej. Koszt założenia ogrodu periowego wynosi 30 do 50 euro na 1 m². Przy tym najlepszym okresem sadzenia roślin jest okres od początku kwietnia do połowy czerwca. Przy tym zaleca się dla żyznych gleb 5 do 6 roślin na m², a na suche i mniej żyzne obszary 7 do 9 roślin na m². Korzystne jest także stosowanie mineralnej warstwy spulchniającej (materiały mineralne w postaci warstwy 5–7 cm). Przy wyborze roślin stosuje się 100 odmian roślin periowych (85 bylin i 15 traw). Stosunek bylin do traw wynosi: 70% bylin i 30% traw. Stosuje się też 17 różnych odmian roślin cebulowych i kłączowych.

Martin Haberer, Hans Graf, **500 winterharte Sukkulenten und Kakteen von A-Z (500 mrozoodpornych sukulentów i kaktusów od A-Z)**, 485 Farbfotos, Stuttgart (Hohenheim) 2010, Eugen Ulmer Verlag, ss. 190, ISBN 978-3-8001-5487-6.

Sukulenty obejmują gatunki gromadzące wodę celem przetrwania okresu suszy. Występują na obszarach, na których opady są niewielkie, lecz raczej regularne, przede wszystkim na obszarach suchych strefy gorącej. Wśród sukulentów wyróżnić można kaktusy, które gromadzą w swoich pędach duże zapasy wody. Łodyga takich roślin jest zazwyczaj zgrubiała lub w kształcie kulistym, walcowatym lub spłaszczonym. W przypadku kaktusów asymiluje

Przy charakterystyce poszczególnych roślin zwraca się uwagę na następujące ich cechy: wysokość roślin, dane o formie wzrostu, wielkość, forma i barwa liści, opis kwiatów i okresu kwitnienia, dane o stanowisku, funkcje albo rola roślin. Prawie 30–40% roślin ogrodu periowego składa się z traw, najczęściej pochodzenia amerykańskiego. Należą tutaj takie trawy jak: *Andropogon gerardii*, trzcinnik ostrokwiatowy *Calamagrostis x acutiflora* 'Karl Forster', trzcinnik diamentowy (*Calamagrostis brachytricha*), nasella drobnokwiatowa (*Nasella tenuissima*), proso różgowate z wieloma odmianami (*Panicum virgatum*), mała trawa periowa (*Schizachyrium scoparium*), małe jeszcze znane trawy z Ameryki Północnej (*Sorghastrum nutans*, *Sporobolus heterolepis*). Ponadto stosuje się jeszcze wiele traw do nasadzeń ogrodowych: m.in. turzyce (*Carex*), rozplenice (*Pennisetum*), śmiałki (*Deschampsia*) itp.

Ponadto do ogrodów periowych nadaje się szereg gatunków europejskich i azjatyckich. Do najbardziej charakterystycznych roślin periowych należą astry m.in. aster sercowaty (*Aster cordifolius*), aster nowoangielski (*A. novae-angliae*), a także mniej znane gatunki; baptyjsja południowa (*Baptisia australis*), nachyłki (szczególnie wysoko rosnący *Coreopsis tripteris*), jeżówki (m.in. *Echinacea purpurea*, *P. pallida* czy *E. paradoxa*), mikołajki (*Eryngium*), dielżany (*Helenium*), słoneczniki i słoneczniczki (*Helianthus* i *Heliopsis*), liatry (*Liatris*), pysznogłówki (*Monarda*), penstemony, floks szerokolistny (*Phlox amplifolia*), rudbekie, nawłocie (*Solidago*), werbeny, wernonie. W ogrodach periowych można stosować także rośliny pochodzenia europejskiego i azjatyckiego. Można tutaj także zastosować szereg roślin cebulowych m.in. północnoamerykańskie: *Camassia*, *Allium*, mało znane *Dichelostemma*. Dochodzi do tego szereg europejskich roślin cebulowych takich jak: czosnki, krokusy, pustynniki (*Eremurus*), lilie, narcyzy i botaniczne tulipany.

Książka L. Machiels zasługuje na uwagę polskich czytelników. Napisana jest w sposób zrozumiały i zorientowany na praktykę ogrodniczą. Ogrody periowe stają się bardzo popularne w całej Europie, szczególnie na obszarach: Belgii, Holandii czy Niemiec. Warto by tę interesującą i pięknie ilustrowaną książkę przetłumaczyć na język polski, jako cenną pomoc dla specjalistów i szerokiego grona miłośników ogrodów.

Eugeniusz Kośmicki (Poznań)

